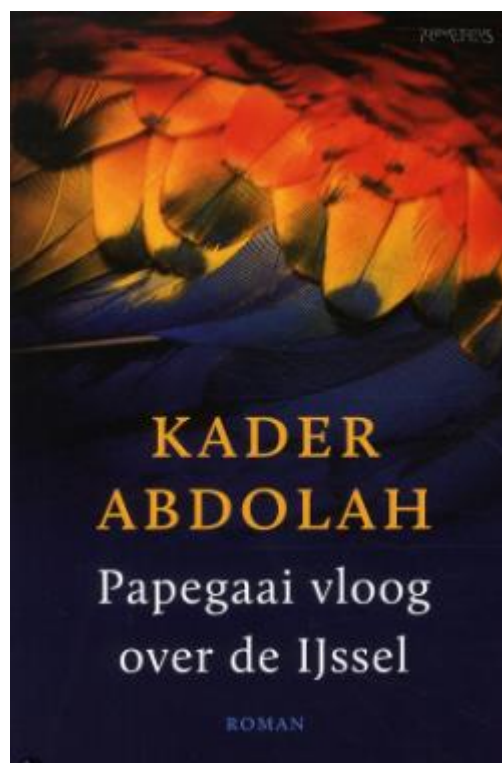

LEESDOSSIER

Papegaai vloog over de IJssel

Kader Abdolah

Door Joni De Mol

Papegaai vloog over de IJssel – Kader Abdolah

Over de auteur

‘Kader Abdolah’ is een pseudoniem. De echte naam van de schrijver is Hossein Sadjadi Ghaemmaghami Farahani. Kader Abdolah groeide op in een religieuze familie, in een streek waar de islam streng werd nagevolgd. Zijn vader was een doofstomme tapijrestaurateur met een verstandelijke beperking. De beperking van zijn vader zorgde ervoor dat Abdolah geen gemakkelijke jeugd had, omdat hij de vaderrol op zich moest nemen. Omdat hij hoopte ooit zijn betovergrootvader Qhaem Megham Ferahni na te volgen en schrijver te worden, verdiepte hij zich vanaf zijn twaalfde jaar in de Westerse literatuur. Hierdoor raakte hij ook geïnteresseerd in de Westerse samenleving. Die interesse werd nog verder gevoed tijdens het heimelijk luisteren naar Westerse radiostations en naar verzetszenders.

Aan de Universiteit van Teheran studeerde hij natuurkunde en studeerde hij in 1977 af. In die periode sloot hij zich aan bij een linkse politieke partij die zich verzette tegen het bewind van de sjah en later tegen dat van de ayatollahs. Hij schreef voor een illegaal blad en publiceerde in 1980 twee clandestiene verhalenbundels onder de naam Kader Abdolah met de titel ‘Wat willen de Koerden zeggen?’. Deze naam nam hij aan als eerbetoon aan twee vrienden, tevens studiegenoten en door de overheid geëxecuteerde partijleden: Kader en Abdolah. Eén van hen werd tijdens het bewind van sjah Mohammed Reza Pahlavi geëxecuteerd, de ander onder het regime van Khomeini.

Na zijn opleiding werkte hij als directeur van een emballagefabriek en zette hij zijn politieke activiteiten voort. Deze activiteiten resulteerden erin dat hij in 1985 uit Iran moest vluchten. Op uitnodiging van de Verenigde Naties kwam hij als politiek vluchteling naar Nederland. Hij belandde in 1988 in een asielzoekerscentrum in Apeldoorn en kreeg vervolgens een huis in Zwolle toegewezen. Daar ging Abdolah werken in een natuurhistorisch museum en in een conservenfabriek. In zijn boek ‘Papegaai vloog over de IJssel’ beschrijft hij zijn persoonlijke ervaringen in en rond die stad en Zalk, Wilsum, 's-Heerenbroek en Veecaten. In 2003 verhuisde hij naar Delft.

In 2006 werd Abdolah gastschrijver aan de Universiteit Leiden. In het kader van die functie gaf hij werkcolleges en lezingen.

Abdolah maakte zich de Nederlandse taal eigen met behulp van onder meer de kinderboeken van Annie M.G. Schmidt en van Nederlandstalige poëzie. Worstelend met de taal begon hij zijn verhalen in het Nederlands te schrijven. In 1993 debuteerde hij met de verhalenbundel ‘De adelaars’, die meteen bekroond werd met de belangrijke debutantenprijs Het Gouden Ezelsoor.

Abdolah schreef van 1996 tot 2011 wekelijks een column in de Volkskrant onder het pseudoniem 'Mirza'. Mirza is in het Perzisch 'kroniekschrijver' en is ook de naam van Abdolah's betovergrootvader. Zijn laatste column voor de Volkskrant verscheen op 21 februari 2011. Sinds 2013 schrijft hij elke vier weken Kadere Kijk op 'Nederland en haar eigen aardigheden' voor tijdschrift Zin. Abdolahs werken gaan over het leven in en tussen twee culturen en over het leven in de diaspora.

Abdolah schreef het boekenweekgeschenk van 2011, met als thema 'curriculum vitae - geschreven portretten'. Zijn novelle droeg de titel ‘De kraai’.

Uitgeverij De Geus is al jarenlang de uitgever van het werk van Kader Abdolah. Met ingang van zijn nieuwste roman 'Papegaai vloog over de IJssel' (2014) worden zijn boeken uitgegeven door uitgeverij Prometheus.

Bibliografie

- 1980 - *Wat willen de Koerden zeggen?* (verhalenbundel, Perzisch)
- 1993 - *De adelaars* (verhalen)
- 1995 - *De meisjes en de partizanen* (verhalen)
- 1997 - *De reis van de lege flessen* (roman)
- 1998 - *Mirza* (columns)
- 2000 - *Spijkerschrift* (roman met autobiografische achtergrond)
- 2001 - *De koffer* (Overijssels boekenweekgeschenk)
- 2001 - *Een tuin in zee* (columns)
- 2002 - *Kélilé en Demné* (hervertelling van Perzische verhalen, later heruitgegeven onder de titel 'De Koe')
- 2003 - *Portretten en een oude droom* (roman)
- 2003 - *Karavaan* (columns, 2003)
- 2005 - *Het huis van de moskee* (roman)
- 2008 - *Een gouden handdruk voor Du Perron*
- 2008 - *De Koran en De boodschapper* (resp. 'een vertaling' en 'een vertelling')
- 2009 - *Dit mooie land* (columns)
- 2011 - *De Koning* (roman)
- 2011 - *De kraai* (novelle, boekenweekgeschenk)
- 2012 - *Zeesla en de lepels van Alice* (verhalen)
- 2014 - *Papegaai vloog over de IJssel* (roman)
- 2016 - *Salam Europa* (roman)

bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kader_Abdolah

Inhoud

Het boek geeft een beeld van de integratie van migranten.

Op Schiphol landt in de tachtiger jaren van de vorige eeuw een man, de dertiger Memed Kamaal met zijn dochtertje Tala. Hij heeft geen paspoort meer en vraagt asiel aan. Het dochtertje wordt onwel en wordt naar het ziekenhuis gebracht. Memed heet eigenlijk anders, maar hij reist op de naam van een ander van wie hij het paspoort heeft gekregen dat hij in het vliegtuig heeft verscheurd. Hij is een Iraakse Koerd. Hij krijgt asiel en wordt geplaatst in het protestantse dorp Zalk in Overijssel. Het

dochtertje Tala is doof en heeft bovendien een hartafwijking, de reden waarom Memed naar Nederland wilde komen. Hij heeft direct al ondersteuning van een tolk, Lina, die zelf ook een migrant is.

In Zalk woont hij vlakbij de kerk, waar Catherina kosteres is. Ze is een vrouw met een verleden, maar vanaf het begin is het al duidelijk dat ze een bijzondere belangstelling voor Memed heeft. Die is van beroep automonteur en bovendien nog een goede ook. Hij mag een oude klassieker opknappen als bewijs dat hij goed kan werken en hij kan daarna bij de plaatselijke garagehouder in dienst komen. Het blijft een moeizaam integratieproces, maar Catherina steunt hem daarin goed. In het asielzoekerscentrum in Apeldoorn heeft Memed ook een mooie vrouw ontmoet. Op deze Pari, die getrouwd is met een ouderwetse man, wordt hij eigenlijk ook verliefd. Zo spelen er drie vrouwen een rol in zijn leven: Lina, de tolk, de paar jaar oudere Catherina die hem helpt en Pari op wie hij verliefd is.

Tala blijft een zorgenkindje: eigenlijk kan ze niet aan haar hart worden geopereerd en ze zal niet lang leven. Memed weet niet eens wie de moeder is: het kind is bij hem gedropt.

Memed heeft de eerste seksuele contacten met Catherina.

Memed maakt ook kennis met de beroemde kruidenvrouw uit Zalk, Klazien. Die heeft een papegaai.

Memed krijgt ook een steeds beter contact met Lina, de tolk. Haar ouders zijn ook migranten en ze heeft een illegale manier gebruikt om hen ooit in Nederland te krijgen. Dat zal haar later opbreken als ze in de vaderlandse politiek zit.

Het verhaal gaat ook nog over andere migranten: bijv. Khalid, een Egyptenaar die een baan krijgt als veerman over de IJssel. Hij krijgt een relatie met de barjuffrouw Iris. Eigenlijk is hij een kunstenaar die prachtige portretten kan maken. Hij gaat die later ook maken voor twee homofielen, (de heer Bordewijk en diens vriend Jeroen) die wel wat in hem zien. Maar Khalid is geen homo en hij voelt zich er niet gemakkelijk bij als hij op party's met gelijkgestemde homo's wordt uitgenodigd.

Ook is er nog een oude kolonel uit Syrië, die het moeilijk heeft met integreren in Nederland. Hij heeft een zoon en een dochter, die niet precies doen wat hij wil. Hij besluit op een bepaald moment van huis weg te lopen en zijn vrouw in de steek te laten. Zijn wagen wordt op de bodem van de IJssel aangetroffen, maar van hemzelf is er geen spoor terug te vinden.

Ten slotte zijn er ook nog twaalf oude migranten die altijd bij elkaar komen en een soort wijze raad voeren. Ook zijn het soms een soort wijzen uit het oosten wanneer ze geschenken brengen bij de geboorte van de dochter van Catherina (zie hieronder)

Het kan niet uitblijven: plotseling sterft Tala aan haar hartafwijking en ze moet worden begraven op de hervormde begraafplaats van Zalk.

Pari heeft genoeg van haar man en ze voelt meer voor haar leraar Nederlands Jaap. Ze begint een relatie met hem en ze loopt weg bij haar man. Ze gaat eerst iets beginnen met Jaap. Daarna trekt ze in bij de journalist Harold. Ze leert op seksueel gebied erg veel van hem. Pari's ex-man pikt dat niet en komt haar op een bepaalde avond neersteken. Ze raakt in coma en ligt lang in het ziekenhuis. Een Nederlandse vrijwilligster Nancy van Dam gaat vaak bij haar op bezoek. Ze ziet daarbij vaak Memed die ook op bezoek gaat bij Pari.

Memed die nog steeds op haar verliefd is, probeert haar uit de coma te halen, wat uiteindelijk ook lukt. Maar dan volgt er nog een lange weg voor de revalidatie. Pari was intussen ver gekomen als columnschrijfster in de Zwolsche Courant. Haar stukjes werden dan wel gecorrigeerd door Jaap, maar ze is nu een vrouw zonder verleden geworden: ze kan zich niets uit de tijd vóór haar coma herinneren.

Catherina is in middels zwanger geraakt van Memed, maar ze wil niet met hem trouwen: ze wil het

kind alleen opvoeden. Dat is zeer tegen de principes van Memed, maar hij kan er toch maar weinig aan veranderen. Het kind komt ter wereld en hij mag wel de voornaam bedenken. Hij noemt het meisje Baran (regen).

Tolk Lina is inmiddels ook weg bij haar man en heeft zich tot de vrouwenliefde bekeerd. Daar heeft Memed wel moeite mee. Toch duurt die relatie maar kort en daarna heeft Lina weer een verhouding met een kleine Chinees.

De vrouw van de kolonel rouwt om het verdwijnen van haar man: Memed troost haar een keer door seks met haar te hebben. Later stort ze zich in de armen van een eenzame boer Henk Zanting.

Intussen komen er ook spanningen in Nederland. De komst van postbruiden (die niets vermoedend in de vleesverwerkende industrie van Frik Kip komen te werken), 9/11, de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh. Lina zit inmiddels bij de PvdA en komt op de lijst voor de Tweede Kamer. Maar later blijkt bij het Generaal Pardon dat illegalen kunnen krijgen, dat ze haar ouders op illegale wijze naar Nederland heeft gehaald en dat is haar politieke ondergang: ze moet weg uit de Tweede Kamer. De PVV brengt het nieuws over Lina aan het rollen.

Nederlanders beginnen zich ook meer en meer te ergeren aan de migranten: bijv. aan de twaalf oude mannen die rondhangen als hangouderen bij een plaatselijke boekhandel. Het komt tot een rel wanneer de oude mannen zich niet door de politie willen laten verwijderen. Omdat het Generaal Pardon wordt verleend, komen er duizenden asielzoekers bij: gemeenten hebben grote moeite die te plaatsen.

Ook met Memed gaat het steeds slechter: hij heeft door zijn werk als automonteur een chronische rugaandoening gekregen. Een keer moet hij acuut naar het ziekenhuis en wordt dan geholpen door de zoon van de kolonel die medicijnen is gaan studeren. Hij helpt hem en wil later een oldtimer bij Memed kopen.

Het verhaal gaat daarna toch eigenlijk als een nachtkars uit, met een "feelgood" einde.

Personages

Memed Kamaal

Memed is min of meer de hoofdpersoon. Het gaat om zijn integratieproces in Nederland. Hij heeft de tocht ondernomen om zijn dochtertje een kans te geven. Maar ze kan niet geholpen worden. Memed gaat relaties aan met vrouwen: Lina, Catherina, de vrouw van de kolonel, maar het meest is hij verliefd op Pari. Die krijgt hij echter niet. Zijn dochtertje sterft en bij Catherina heeft hij een ander meisje verwekt. Hij mag haar echter alleen de naam geven en niet opvoeden.

Lina Rahmini

Lina is tolk bij de overheid. Ze helpt Memed bij zijn asielverzoek. Later gaat ze weg bij haar man en wordt even lesbisch, maar dat bevalt haar toch niet. Ze is als allochtoon een mooi paradepaardje voor de PvdA, maar dan blijkt bij het Generaal pardon dat ze haar ouders op illegale wijze naar Nederland heeft gehaald en dat kost haar haar zetel.

Khalid

Khalid is Egyptenaar en kunstenaar. Hij wordt echter veerpontbestuurder. Hij ontmoet Iris die in een café werkt en gaat met haar samenwonen. Hij maakt een portret van haar en dat wordt opgemerkt door de homofiel Bordewijk. Die probeert Khalid voor zijn wagentje te spannen door hem werk te bezorgen. Khalid belandt midden in het homomilieu, wat oude verlangens bij hem oproept. Hij wil de persoon die hij is en zijn cultuur niet helemaal achterlaten en kiest uiteindelijk toch voor Iris. Hij neemt na de dood van haar vader zijn antiekwinkel over.

Pari

Pari is een mooie vrouw. Ze wordt gekleineerd door haar man en gaat daarom bij hem weg. Ze stort zich in relaties met andere mannen als Jaap en Harold en dat wordt haar fataal. Haar ex-man steekt haar neer en ze raakt in coma, waaruit ze maar moeilijk ontwaakt. Dan is ze een vrouw zonder verleden. Ze had het daarvoor als migrant geschopt tot columniste bij een krant. Memed is verliefd op haar, maar hij kan haar toch niet echt krijgen

De kolonel

De kolonel heeft het moeilijk met de integratie, omdat zijn kinderen niet zo goed naar hem willen luisteren. Die zijn veel verder verwesterd dan hij. De kolonel voelt zich niet goed en heeft problemen met hoofdpijn. Op een gegeven moment wordt zijn auto in de IJssel gevonden. De kolonel zelf is verdwenen. Zijn vrouw rouwt om hem, maar stort zich ook in de armen van een Nederlandse boer en ook deelt ze keer het bed met Memed.

Catherina

Catherina is kosteres van de Hervormde kerk. Ze helpt Memed bij zijn integratie. Ze heeft een moeizaam leven met mannen achter de rug. Ze raakt zwanger van Memed, maar wil niet met hem samenwonen.

Thematiek

Cultuurverschillen

Het boek gaat over de moeilijkheden die migranten kunnen ondervinden wanneer ze in Nederland komen om een betere toekomst te krijgen. Ze zitten soms lang in een asielzoekerscentrum voordat ze een verblijfsvergunning krijgen. Soms ook moeten ze integreren in een samenleving die daar niet voor open staat. Memed moet gaan wonen in een klein Overijssels dorp, dat niet bekend staat om zijn vrije liberale opvattingen. Toch lijkt alles vrij goed te verlopen. Moeilijk blijven de verschillen tussen allochtonen en autochtonen op het gebied van de relaties tussen man en vrouw, de opvattingen over seksualiteit, het aangaan van liefdesrelaties. Naarmate er meer asielzoekers komen, worden de problemen groter en de schrijver wil ook aangeven dat er wat verandert in Nederland na 9/11, de moord op Fortuyn en Van Gogh en de opkomst van de PVV. Toch heeft het boek geen erg scherpe kritiek op Nederland en daardoor blijft het allemaal wat vlak.

Motieven

Homoseksualiteit

Khalid komt in de problemen als hij in contact komt met Bordewijk en Jeroen. Die zien wel iets in hem: hij komt in verwarring als hij homoparty's bezoekt. Zijn geloof staat homoseksualiteit niet toe. Ook Lina heeft een - zij het korte- seksuele relatie met een vrouw

Moeizame liefdesrelaties

Het blijven moeizame liefdesrelaties tussen Nederlanders en migranten: Memed en Catherina, Khalid en Iris, Lina en haar vriendin Kristina. Ook worden relaties moeilijk doordat een van de partners zich meer aanpast aan het Westerse beeld van vrouwen en relaties. Zo kan Pari's echtgenoot het niet verkroppen dat ze bij hem is weggegaan en met andere mannen relaties heeft.

Religie

Er komen in het boek tegenstellingen voor tussen de verschillende religies: het Christendom versus de islam. Dat uit zich o.a. in de verhouding man/vrouw en de opvattingen over seks. Ook de kolonel kan in

zouden bestaan en dat het onvermijdelijk was dat ze elkaar tegen zouden komen.

- (blz. 266) *Wat er ook zou gebeuren, Pari zou voorlopig niet meer hoeven te integreren. Ze zou eerst uit haar coma moeten ontwaken als ze verder iets van haar leven zou willen meemaken. Pari was voor nu opzijgeschoven, maar ondertussen klopte het leven met de hand van de heer Bordewijk op de deur van Khalid in het dorp Veecaten.*
- (blz. 388) *Op dat moment hadden ze nog niet kunnen weten dat ze anderhalf jaar later in de koelhuizen van Friki Kip in Zwolle zouden werken, in blauwe pakken en met een lang mes in hun handen.*

Deze voorbeelden kunnen met veel andere passages worden uitgebreid.

Bron: <http://www.scholieren.com/boek/12910/papegaai-vloog-over-de-ijssel/zekerwetengoed>, hier en daar aangepast.

Recensies

Hoezo een multicultureel drama?

In de nieuwe, Overijsselse roman van Kader Abdolah bloeien relaties tussen autochtonen en immigranten uit het Midden-Oosten. Die Nederlanders doen voortdurend heel erg gezellig en denken alleen aan zichzelf.

- Janet Luis
3 oktober 2014

Tekening Paul van der Steen

Toen kruidenvrouw Klazien uit Zalk op 5 juni 1997 stierf, kreeg ze een eenvoudig graf, zonder steen. Ze had dat zelf zo bepaald, omdat ze niet wilde dat de mensen die haar kenden van haar tv-optredens, naar Zalk zouden komen om aan graftoerisme te doen. Het ging haar, zoals ze meer dan eens uitlegde, niet om haar persoon, maar om de kruiden, om de natuur, en om het geven van praktische adviezen.

Misschien draait ze zich nu om in haar graf, nu ze figureert in *Papegaai vloog over de IJssel*, de nieuwe roman van Kader Abdolah (1954). Veel meer dan een sympathieke gastrol krijgt Klazien overigens niet. De echte hoofdpersonen zijn immigranten uit Irak, Iran, Egypte en Syrië. Net als

Abdolah zelf namen zij eind jaren tachtig hun toevlucht tot Nederland, op zoek naar betere of veiliger leefomstandigheden. De eerste tijd brachten ze door in een asielzoekerscentrum, daarna kwamen ze – in deze roman althans – terecht in dorpen langs de IJssel. Zo belandt de Iraniër Memed in Zalk, waar hij al snel bevriend raakt met buurvrouw Klazien.

Abdolah heeft zelf eveneens een Iraanse achtergrond en kwam ook in Overijssel te wonen. Om niet de indruk te wekken dat hij met Memed zichzelf portretteerde, zette hij de verschillen flink aan. Memed is dus geen hoogopgeleide intellectueel, maar een automonteur. Geen familieman, maar een ongetrouwde rokkenjager. En anders dan Abdolah is hij ‘geen man van het woord’ en blijft hij worstelen met de Nederlandse taal.

Je kunt je natuurlijk afvragen in hoeverre Abdolah wél een man is van het woord – van het mooie woord althans. Hij schreef tot dusver vier verhalenbundels en vijf romans, maar een soepele verteller met stilistisch vernuft is hij nooit geworden. Zijn zinnen zijn nog altijd kort en hakkerig en soms kloppen ze ook net niet helemaal. In *Papegaai vloog over de IJssel* lezen we bijvoorbeeld over iemand die zijn ogen sluit: ‘Hij sloeg zijn ogen dicht.’ En ook: ‘Hij stopte een sigaret in zijn mond.’

Wel hebben al die hakkerige zinnestukjes achter elkaar, door hun onopgesmukte directheid, iets heel indringends. Ik hou er eigenlijk wel van en neem de onvolkomenheden dan maar op de koop toe. Ik heb mij in elk geval moeiteloos laten meeslepen door deze IJsselse immigrantengeschiedenis, onderverdeeld in korte, sfeervolle episodes.

Veecaten

We maken kennis met Memed, Lina en Pari uit Iran, met Khalid uit Egypte, met een kolonel uit Syrië en met een groep oude wijze moslimmannen uit verschillende landen. Ze wonen in dorpen als 's-Heerenbroek, Wilsum en Veecaten. Sommige immigranten gaat het al snel redelijk voor de wind, anderen blijven zich vooral ontheemd en ontworteld voelen en snappen weinig van de Nederlandse manier van leven.

Abdolah laat goed uitkomen dat men in Nederland de afgelopen 25 jaar anders is gaan aankijken tegen de gemiddelde vreemdeling. Toen de eerste asielzoekers binnendruppelden, werden ze zelfs door streng gereformeerde dorpsgenoten interessant gevonden. Maar toen ze ‘met honderden tegelijk’ begonnen binnen te stromen, ‘per boot, bus, trein of te voet’, sloeg de stemming geleidelijk om. In opiniestukken werd geschreven dat ‘de moslims’ de Nederlandse normen en waarden aan

hun laars zouden lappen en het woord ‘kutmarokkaan’ raakte in zwang. En ook het officiële beleid werd strenger, zodat asielzoekers steeds langer in het ongewisse bleven over hun lot.

Abdolah begeeft zich in zijn roman niet echt in de landspolitiek. Hij beperkt zich vooral tot plaatselijke perikelen. Voldoende stof, zo blijkt, voor een behoorlijk dik, spannend en bij vlagen ook nogal aandoenlijk boek. Abdolah laat zien dat die toestroom van vluchtelingen, door taal- en cultuurverschillen, tot allerlei incidenten kan leiden. Maar hij wijst er fijntjes op dat de Nederlandse gewoonten ook wel eens bevreemding wekken bij de nieuwe bewoners. Regelmatig is er sprake van ‘gezellig drinken’ en van de sociale dwang om aan die gezelligheid deel te nemen, ook als men geen alcohol blijft. Ook wijst Abdolah erop dat niet alle Nederlanders, alle hang naar gezelligheid ten spijt, evenveel oog hebben voor andermans sores. Sommigen denken alleen aan zichzelf. Zo weet Harold, in een van de meer gewelddadige episoden, niet hoe snel hij moet wegkomen als zijn vriendin Pari onverhoeds door haar ex belaagd wordt met een mes.

Maar over het geheel genomen is *Papegaai vloog over de IJssel* een wonder van nuance en integratiedrift. ‘Als we de media moesten geloven’, lezen we, ‘dreigde er een multicultureel drama plaats te gaan vinden in de Nederlandse samenleving. Maar het leven ging gewoon door.’ Dat is ook precies wat Abdolah in zijn Overijsselse roman laat zien. Het leven gaat door en er bloeien mooie relaties op tussen allochtoon en autochtoon. Tussen Iris en Khalid. Tussen Atefe en boer Henk. Tussen Leyla en Gertjan. Tussen Nancy en Aziz. Terwijl Henk vrijwilligerswerk gaat doen in het asielzoekerscentrum, krijgt Khalid een goede baan in een museum. Terwijl Lina in de politiek gaat, geeft Nancy taallessen aan nieuwe immigranten.

Geheimen

Maar hoe de Pari’s, de Atefe’s en de Memeds zich ook aanpassen, ze houden toch ook zo hun eigenaardigheden. Zoals prinses Irene praat met de bomen, zo praten Syriërs en Egyptenaren met rivieren. Ze delen hun zorgen en geheimen met de IJssel en luchten zo hun gemoed. Ze denken ook dat de doden niet echt dood zijn, maar altijd blijven waken over de levenden.

Ook hebben ze voorspellende gaven. Ze zien tekenen in het gefladder van een papegaai en lezen iemands toekomst af uit koffiedik. En altijd blijken de voorspellingen te kloppen. En zo komen we vanzelf weer uit bij Klazien uut Zalk. In 2009 besloot men een straatje in Zalk naar haar te vernoemen: het Klaasje van den Brinkerf. De voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij verzette zich vergeefs tegen deze naamgeving. Hij zal niet blij zijn met *Papegaai vloog over de IJssel*. Daarin wordt Klazien opnieuw vereeuwigd – tussen een hele groep nieuwe kruidenvrouwen en – mannen uit het Oosten.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2014/10/03/hoezo-een-multicultureel-drama-1424739-a910718>

PAPEGAAI VLOOG OVER DE IJSSEL - KADER ABDOLAH

di 09/12/2014 - 16:08

Een roman over migratie in Nederland, vol voluntaristisch idealisme. Misschien naïef, maar wel hartverheffend.

kader abdolah papegaai vloog over de ijssel recensie jos borré

Een andere kijk op integratieBOEK

EEN ANDERE KIJK OP INTEGRATIE

In zijn nieuwe boek 'Papegaai vloog over de IJssel' heeft de Iraanse schrijver Kader Abdolah het over 25 jaar immigratie en integratie in Nederland en over de invloed van de nieuwkomers en het gastland op elkaar.

'Het huis van de moskee' (2005) is en blijft de meest geprezen en meest succesrijke roman van Kader Abdolah. Daarin liet hij het verhaal van een Iraanse familie, en van de confrontatie van de westerse en de islamitische cultuur, kantelen door de islamitische revolutie van de ayatollahs en de verdrijving van de sjah in Iran in 1979. In zijn jongste roman, 'Papegaai vloog over de IJssel', laat hij de aanslag op de Twin Towers in 2001 die rol spelen. Maar de omverwerping van de opgebouwde verhoudingen blijft in dit boek wel heel lang uit. Tot dan vertelt hij uitvoerig het verhaal van een aantal immigranten in Nederland, legale en illegale, te beginnen met Memed, een Pakistaanse automecanicien, die er met zijn zieke dochttertje en een vals paspoort in slaagt Nederland binnen te komen. Hij belandt uiteindelijk in een dorpje bij Zwolle, aan de IJssel, en aan de brug erover, in een tijd waarin men daar nog nauwelijks een immigrant gezien heeft.

Appelboom

Dan start een proces van voorzichtige (wederzijdse) gewenning, van een zekere integratie met behoud van culturele eigenheden, zonder dat het echt schuurt of dwars zit. Abdolah brengt in de loop van zijn verhaal een hele reeks personages tot leven, van verschillende buitenlandse oorsprong, en laat ze ieder op hun eigen manier de confrontatie met en de aanpassing aan het leven in een traditioneel dorp in Nederland doormaken, en steun vinden bij elkaar. Als Memeds dochter sterft, krijgt zij een apart plekje op de begraafplaats, en de rouwenden planten er een appelboom en zetten er een bank bij, het wordt een bijzondere ontmoetingsplek voor de immigranten uit de omgeving. Eerst wekt dit alleen maar verwondering, later, als de takken van de appelboom tot boven de andere graven reiken, zo luidt het argument, zullen ze een bron van ergernis worden, een symbool van toenemende irritatie en spanningen.

Enkelvoudige zinnen

Kader Abdolah vertelt zijn verhaal heel eenvoudig, eigenlijk niet als een romancier, maar als een verteller, rechtlijnig, chronologisch, met een overvloed aan enkelvoudige zinnen. Al is inleving in het soms bezwaarde lot van de verschillende personages niet onmogelijk, je blijft ze toch hoofdzakelijk aan de buitenkant zien, de vertelling gaat 'over' hen, komt niet 'vanuit' hen. Ze zijn meer exemplarisch dan uniek, ze evolueren op

een afstand en krijgen weinig uitgesproken persoonlijke contouren. Met deze werkwijze wijkt Abdolah af van de romantraditie zoals die in Nederland (en in een ruimer verband: in het Westen) gegroeid is. Maar door de inbreng van oosterse vertelwijzen en verhaalelementen (met oude wijsheden, koningsverhalen, gebruiken als dromen toevertrouwen aan de rivier, en statements als 'Aan de motor van haar auto kon je horen dat ze verdrietig was') en doordat hij zich daarbij ook zeer vertrouwd toont met de Nederlandse cultuur, geschiedenis, politiek en literatuur, weet hij de lezer op zijn heel eigen manier wel te charmeren. Tussendoor houdt hij Nederland en de Nederlanders een spiegel voor, als om te tonen wat immigranten treft in de levenswijze die ze hier ervaren, zoals in de omgang van mannen en vrouwen, het gedrag van jongeren, het gebruik van alcohol, of als iemand opmerkt 'hoe iedereen in dit land met zichzelf bezig was'. Maar echt kritisch wil hij zich niet tonen.

Verhaalstroom

Abdolah slaagt erin de Overijsselse dorpen, het landschap, de rivier en de brug erover, zelfs het Nederlandse klimaat, als een sprekend decor neer te zetten. In de verhalen over wat zijn personages overkomt sluipt echter gaandeweg een indruk van willekeur en eindeloosheid: er zou nog zoveel meer, maar ook zoveel minder kunnen gebeuren, zonder dat het verhaal er wezenlijk door verandert. Maar wellicht staat 'functionaliteit' in de poëtica en de verteltraditie van Abdolah lager genoteerd dan het opzet de lezer mee te voeren in een brede verhaalstroom, hem erin onder te dompelen. Spelen ook hier cultuurverschillen?

Multicultureel drama

Dan vliegen er twee vliegtuigen in de torens in New York, en die nacht, schrijft Abdolah, liepen vele jonge Marokkaanse vrouwen in het donker naar hun kledingkast en deden een sluier om, en lieten Marokkaanse jongemannen hun baard groeien. De sfeer in Nederland slaat om, de onverdraagzaamheid barst open en piekt. 'Hoe lang kon de Nederlandse patat nog gedijen?' Als ook Pim Fortuyn wordt neergekogeld, hoewel tot grote opluchting van iedereen nièt door iemand met een islamitische achtergrond, en als Theo Van Gogh wordt doodgestoken (eigenaardig, zijn naam wordt opvallend nièt genoemd), staan de gemoederen op springen en dreigt er volgens de media 'een multicultureel drama plaats te gaan vinden in de Nederlandse samenleving'. Maar daar sturen die media zelf op aan door alleen maar 'rare imams te strikken voor hun shows', meent Abdolah.

Hartverheffend

Volgens hem loopt het zo'n vaart niet. Hij ziet eerder een toestand gegroeid zijn die ondertussen onomkeerbaar maar niet noodzakelijk explosief is. De aanwezigheid van immigranten en de integratie is een feit. De nakomelingen van de immigranten spreken Nederlands, zelfs met hun ouders, 'de meisjes deden een hoofddoek om, trokken een spijkerbroek aan, maakten zich op en zaten zelfverzekerd achter de kassa bij de Aldi, de Lidl en de C1000'. Hij is niet blind: nog steeds springen illegalen uit Duitse rivierboten op de oever van de IJssel. Maar in de laatste bladzijden van zijn boek, waarin hij in die zelfde streek een knappe, vredige sfeer creëert, ondanks alles, formuleert hij onuitgesproken dan toch een statement, namelijk dat met een genereus begrip (dat hij zelf toont in dit boek) en gewillige verstandhouding en inleving zoveel meer constructief resultaat kan worden gehaald: 'Het zou kunnen, alles kan eigenlijk in dit

mooie leven'. De rivier, de brug, het landschap, de mensen en zelfs de papegaai die als een exotisch symbool van liefde en weelde heen en weer door het verhaal vliegt, krijgen hier tot slot tellurische allures. En personificaties die eerder wel eens nuchtere wenkbrauwen deden fronsen (een paard is blij en geeft zijn berijder daarom alles wat het in zich heeft) verwerven in deze vredige context toch nog een poëtische aura: "De IJsselbrug zag, hoorde en onthield alles".

Er schuilt misschien onrealistische naïviteit in Abdolahs voluntaristische idealisme, maar voor de manier waarop hij het aanbrengt is er geen beter woord dan: hartverheffend.

Jos Borré

<http://cobra.canvas.be/cm/cobra/boek/1.2175541>